

คู่มือการดำเนินงาน

โครงการพัฒนารูปแบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ
ในระดับท้องถิ่น ปีงบประมาณ พ.ศ.2556

กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย
ปีงบประมาณ 2556

คำนำ

คู่มือการดำเนินงานโครงการพัฒนารูปแบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในระดับท้องถิ่น ปีงบประมาณ 2556 ได้พัฒนาต่อเนื่องมาจากการดำเนินงานพัฒนาแนวทางการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในระดับท้องถิ่น ปี 2555 โดยกองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย ซึ่งได้วิเคราะห์และทบทวนข้อมูลเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ ตลอดจนข้อมูลผลการดำเนินงานพัฒนาการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในระดับท้องถิ่นปี 2555 ที่ผ่านมา

ในปีงบประมาณ 2556 นี้ กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ จึงได้ปรับปรุงวิธีการ กระบวนการดำเนินงาน และเพิ่มขั้นตอนการประชุมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ แก่ท้องถิ่นและเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เพื่อให้หน่วยงานในระดับส่วนกลาง ศูนย์อนามัย และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนารูปแบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในระดับท้องถิ่น ในปีงบประมาณ 2556 หากมีข้อสงสัยหรือข้อเสนอแนะขอให้แจ้งความประสงค์ได้ที่กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย

คณะผู้จัดทำคู่มือหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้ศึกษาคู่มือการดำเนินงานโครงการพัฒนาแนวทางการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในระดับท้องถิ่น ปีงบประมาณ 2556 ฉบับนี้ และนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานพัฒนาการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในระดับท้องถิ่นต่อไป

คณะผู้จัดทำ

กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ
กรมอนามัย

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินงานการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ	7
บทที่ 3 บทบาทของส่วนกลาง และศูนย์อนามัย	17
เอกสารอ้างอิง	18
ภาคผนวก	19
ภาคผนวก ก : ตัวอย่างเครื่องมือกลั่นกรอง	20
ภาคผนวก ข : ตัวอย่างแหล่งข้อมูลปัจจัยกำหนดสุขภาพ	27
ภาคผนวก ค : ตัวอย่างสรุปประเด็นผลกระทบต่อสุขภาพจากโครงการ	29
ภาคผนวก ง : ตัวอย่างตารางมาตรการป้องกันและลดผลกระทบต่อสุขภาพ	30
ภาคผนวก จ : โครงการพัฒนารูปแบบแนวทางและกลไกการประเมินผลกระทบ- ต่อสุขภาพ (HIA) ในระดับท้องถิ่น	31

บทที่ 1 บทนำ

1. หลักการเหตุผล และแนวคิดโครงการ

ในปัจจุบันสังคมกำลังเผชิญอยู่กับปัญหาความเสี่ยงต่อสุขภาพ อันเป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจ โครงการพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม และรูปแบบกระบวนการโครงสร้างการผลิตแบบใหม่ ซึ่งปลดปล่อยของเสียและสารมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ประกอบกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แม้จะมีหน่วยงานและมาตรการในการลดผลกระทบที่อาจเกิดจากโครงการพัฒนาต่างๆก็ตาม แต่มาตรการเหล่านั้นก็ยังไม่ครอบคลุมเรื่องสุขภาพ ทำให้ประชาชนต้องได้รับผลกระทบในหลายด้าน

การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพเป็นเครื่องมือสำคัญในการคุ้มครองและส่งเสริมสุขภาพของประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนา แผนงาน กิจกรรมต่างๆ รวมถึงนโยบาย ของทั้งภาครัฐและเอกชน เน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียในทุกภาคส่วน สามารถใช้เพื่อตรวจสอบผลกระทบด้านสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นได้จากนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม หรือการทบทวนและประเมินผลการดำเนินการของนโยบาย หรือโครงการที่ผ่านมา เพื่อร่วมกันกำหนด แนวทางปรับปรุง แก้ไขผลกระทบต่อสุขภาพที่เกิดขึ้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดประชาชนและมีบทบาทสำคัญในการดูแลคุ้มครองสุขภาพของประชาชน สามารถนำแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพไปผนวกเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจของผู้เกี่ยวข้องในชุมชนหรือท้องถิ่น เพื่อร่วมกันกำหนดและหาข้อตกลงร่วมกันในการลดผลกระทบต่อสุขภาพ รวมถึงการกำหนดมาตรการ แนวทางการจัดการผลกระทบต่อสุขภาพร่วมกัน

กรมอนามัยในฐานะองค์กรหลักด้านการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม จึงเห็นความสำคัญในการสนับสนุนการสร้างการเรียนรู้เรื่อง การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ให้แก่ท้องถิ่นชุมชน หน่วยงานภาคสาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการ แนวคิด วิธีการดำเนินการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ และสนับสนุนให้มีการนำเครื่องมือ การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพไปประยุกต์ใช้ในการตรวจสอบผลกระทบสุขภาพที่อาจเกิดขึ้น กับ นโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดมาตรการป้องกันและลดผลกระทบสุขภาพ และข้อตกลงร่วมกันของท้องถิ่นชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ในการจัดการผลกระทบสุขภาพ นอกจากนี้แล้วสามารถนำไปใช้สนับสนุนการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นการช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่น ในการดูแลและคุ้มครองสุขภาพของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของคู่มือ

1) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนารูปแบบการประเมินผลกระทบสุขภาพ(HIA) ในระดับท้องถิ่น ในปีงบประมาณ 2556

2) เพื่อสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการ ขั้นตอนวิธีการประเมินผลกระทบสุขภาพ บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. กลุ่มเป้าหมายในการใช้คู่มือ

- 3.1 หน่วยงานในระดับส่วนกลาง
- 3.2 ศูนย์อนามัย
- 3.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ

4. องค์ประกอบของคู่มือ

- บทที่ 1 : บทนำ ประกอบด้วย หลักการเหตุผลและแนวคิดโครงการ วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมายในการใช้คู่มือ นิยามและความหมายของคำที่ควรทราบ แนวคิดในการประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ เป้าหมายและพื้นที่ดำเนินงาน งบประมาณ และการรายงานผลการดำเนินงาน
- บทที่ 2 : ขั้นตอนการดำเนินงานการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ
- บทที่ 3 : บทบาทในการดำเนินงานของส่วนกลาง และศูนย์อนามัย
- ภาคผนวก

5. นิยาม และความหมายของคำที่ควรทราบ

เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจตรงกันในความหมายของคำในคู่มือเล่มนี้ คณะผู้จัดทำจึงให้ความหมายของคำสำคัญไว้ดังนี้

รูปแบบ หมายถึง การดำเนินการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพเพื่อประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานท้องถิ่นในเรื่องกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 หรือ นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น

การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ หมายถึง กระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือที่หลากหลาย ที่ใช้เพื่อการคาดการณ์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากนโยบาย แผนงานหรือโครงการ ที่มีต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน และการกระจายของผลกระทบในกลุ่มประชากร และการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพจะกำหนดถึงกิจกรรมที่เหมาะสมในการจัดการผลกระทบเหล่านั้น (องค์การอนามัยโลก/IAIA 2006)

ผู้มีส่วนได้เสีย หมายถึง ผู้ซึ่งอาจได้รับความเดือดร้อนหรือความเสียหาย ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมจากการดำเนินนโยบาย โครงการ หรือกิจกรรม (ปรับปรุงจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี)

6. แนวคิดในการประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

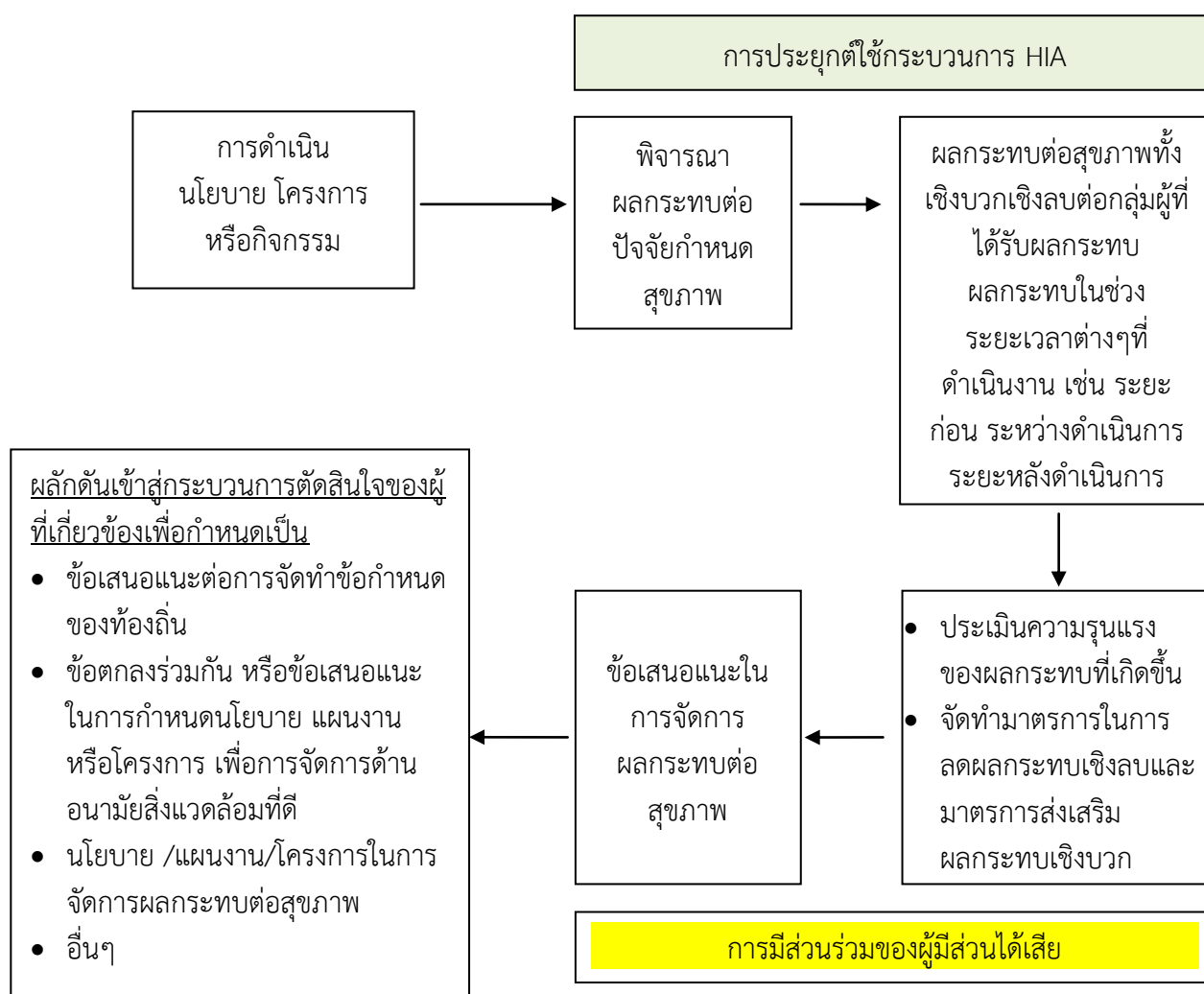
การดำเนินงานเป็นการนำกระบวนการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น ทั้งนี้กระบวนการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ เป็นกระบวนการในการกลั่นกรอง ทบทวนหรือประเมินผลการดำเนินนโยบาย โครงการ หรือกิจกรรม ที่อาจกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่น โดยผ่านกระบวนการต่างๆ และสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในการหาข้อมูลผลกระทบต่อสุขภาพจากนโยบาย โครงการ หรือกิจกรรม ที่มีการดำเนินงานในท้องถิ่น เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันหรือจัดทำข้อเสนอแนวทางปรับปรุง แก้ไข หรือข้อเสนอแนะในการจัดการผลกระทบต่อสุขภาพ ที่เกิดจากการดำเนินนโยบาย โครงการ หรือกิจกรรมต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการผลกระทบต่อสุขภาพ

การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในระดับท้องถิ่น สามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการนำเครื่องมือHIA ไปใช้ ได้ 2 ลักษณะ (แผนภาพที่1) ดังนี้

1) การนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดข้อเสนอแนะต่อการจัดการผลกระทบต่อสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การทำข้อกำหนดของท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

2) การนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดข้อตกลงร่วมกัน หรือข้อเสนอแนะต่อการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ ที่เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นและชุมชน

แผนภาพที่ 1 แสดงแนวคิดการประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในระดับท้องถิ่น

7. ประโยชน์ของการพัฒนารูปแบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในระดับท้องถิ่น

การพัฒนารูปแบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในระดับท้องถิ่น เป็นการ ส่งเสริมให้ท้องถิ่น จัดการปัญหานามัยสิ่งแวดล้อม โดยใช้องค์ความรู้เชิงประจักษ์เป็นฐานในการขับเคลื่อน และการมีส่วนร่วมจาก ภาคส่วนต่างๆ และเป็นการ เสริมประสิทธิภาพการ บังคับใช้กฎหมายสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ซึ่งการใช้ HIA จะเกิดประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

- เจ้าหน้าที่ของ อปท. จะได้เรียนรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบต่อสุขภาพ
- ทราบสถานการณ์ปัญหา และฐานข้อมูลผลกระทบต่อสุขภาพ
- เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหานามัยสิ่งแวดล้อม และชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง
- เกิดข้อตกลงร่วมกันในการจัดการปัญหาในพื้นที่ และสามารถนำข้อตกลงดังกล่าวไปปรับใช้ กับการออกข้อกำหนดท้องถิ่นเพื่อจัดการปัญหาได้
- ข้อมูลและหลักฐานต่างๆที่ได้จากการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ สามารถนำไปใช้ในการ สนับสนุนหรือสร้างความตระหนักในการจัดทำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการในการแก้ไข ปัญหาของท้องถิ่น
- การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่าง อปท. และ หน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่

(2) บุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่ (สจ./สสอ./รพ.สต.)

- ทราบสถานการณ์ปัญหาสุขภาพที่อาจเกิดจากการประกอบกิจการในพื้นที่
- มีฐานข้อมูลสุขภาพชุมชนในพื้นที่
- เกิดภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการจัดการปัญหาด้านสุขภาพในพื้นที่
- ได้เรียนรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบต่อสุขภาพ

(3) ชุมชน/ประชาชน

- ได้เรียนรู้และเข้าใจถึงความเสี่ยง และผลกระทบต่อสุขภาพที่เกิดจากการประกอบ กิจการใน พื้นที่ ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการติดตามผลกระทบจากการประกอบการ
- เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนรู้สิทธิ หน้าที่ และการมีส่วนร่วม ในการจัดการปัญหานามัย สิ่งแวดล้อม

สำหรับองค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนารูปแบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในระดับท้องถิ่น จะ นำมาพัฒนาเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้าน อามัยสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาระบบและกลไกการประเมินผลกระทบต่อ สุขภาพ

8. เป้าหมายและพื้นที่ดำเนินงานปี 2556

8.1 ตัวแบบการดำเนินงานการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ ระดับท้องถิ่น จำนวน 12 พื้นที่

8.2 พื้นที่ และประเด็นดำเนินงาน

ดำเนินงานในพื้นที่ศูนย์อนามัยที่ 1-12 รายละเอียดประเด็นที่จะดำเนินงานของศูนย์อนามัย แสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 พื้นที่และประเด็นดำเนินงาน

หน่วยงาน	กิจกรรม/ประเด็น
ศูนย์อนามัยที่ 1	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ (กรณีกิจการค้าของเก่า)
ศูนย์อนามัยที่ 2	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ
ศูนย์อนามัยที่ 3	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ
ศูนย์อนามัยที่ 4	(1) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ (กรณีแหล่งท่องเที่ยว)
ศูนย์อนามัยที่ 5	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ (กรณีกิจการแกะสลักหิน)
ศูนย์อนามัยที่ 6	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ (กรณีแหล่งท่องเที่ยว)
ศูนย์อนามัยที่ 7	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ (กรณีแหล่งท่องเที่ยว)
ศูนย์อนามัยที่ 8	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 2 รูปแบบ
ศูนย์อนามัยที่ 9	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ (กรณีแหล่งท่องเที่ยว)
ศูนย์อนามัยที่ 10	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ในพื้นที่ดำเนินการ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ (กรณีพื้นที่เศรษฐกิจ บริเวณสะพานไทย-ลาว แห่งที่ 4 อ.เชียงของ จ.เชียงราย)
ศูนย์อนามัยที่ 11	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ
ศูนย์อนามัยที่ 12	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ (กิจการสระว่ายน้ำ)

9. งบประมาณ

งบดำเนินการใช้ HIA ในพื้นที่ เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ระดับท้องถิ่น จำนวน 1,700,000 บาท

10. การรายงานผลการดำเนินงาน

การรายงานให้ส่งรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงาน และเล่มรายงาน ตามรายละเอียดดังนี้

10. 1 การรายงานผลงานรายไตรมาส ให้ส่งข้อมูลความก้าวหน้าในการดำเนินงานภายในวันที่ 10 มีนาคม, 10 มิถุนายน และ 10 กันยายน 2556 โดยรายงานผลผ่านทาง e-mail: uladda@gmail.com (คุณลัดดา อุดมผล) และ aeey.jes@gmail.com (คุณเจษฎา ผาผาง)

10.2 การรายงานผลการดำเนินงานหลังสิ้นปีงบประมาณ ให้ส่งรูปเล่มรายงานฉบับสมบูรณ์ พร้อมข้อมูลในรูปแบบ CD Rom มายังกองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ และรายงานผลผ่านทาง e-mail : uladda@gmail.com (คุณลัดดา อุดมผล) และ aeey.jes@gmail.com (คุณเจษฎา ผาผาง)

ตัวอย่าง รูปเล่มรายงานการศึกษาประกอบด้วยหัวข้อสำคัญ ดังนี้

ชื่อรายงาน : รายงานการศึกษาการประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพกรณี

บทที่ 1 บทนำ

- 1.1) ความเป็นมาและความสำคัญ
- 1.2) วัตถุประสงค์
- 1.3) ขอบเขตของการศึกษา
- 1.4) ความหมายหรือนิยามศัพท์เฉพาะ
- 1.5) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 วรรณกรรมและวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา
- 2.2) หลักการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ
- 2.3) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่นๆตามความเหมาะสม เช่น การออกข้อกำหนดท้องถิ่น เป็นต้น
- 2.4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5) กรอบแนวคิด

บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา

- 3.1) รูปแบบการศึกษา
- 3.2) พื้นที่ศึกษา
- 3.3) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.4) การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการศึกษาและอภิปรายผล รายละเอียดผลการใช้กระบวนการ HIA ในแต่ละขั้นตอน

บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ

- 5.1) สรุปผลการศึกษา : สรุปผลการประยุกต์ใช้กระบวนการ HIA ตามกรณีศึกษา และสรุปบทเรียนจากการดำเนินงาน
- 5.2) ข้อเสนอแนะ : ข้อเสนอแนะต่อการใช้กระบวนการ HIA ตามกรณีศึกษา และข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาคผนวก

- เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสีย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม
- โครงการฯ กำหนดการประชุม ทะเบียนรายชื่อ เครือข่ายที่ร่วมดำเนินงาน ภาพกิจกรรม เป็นต้น

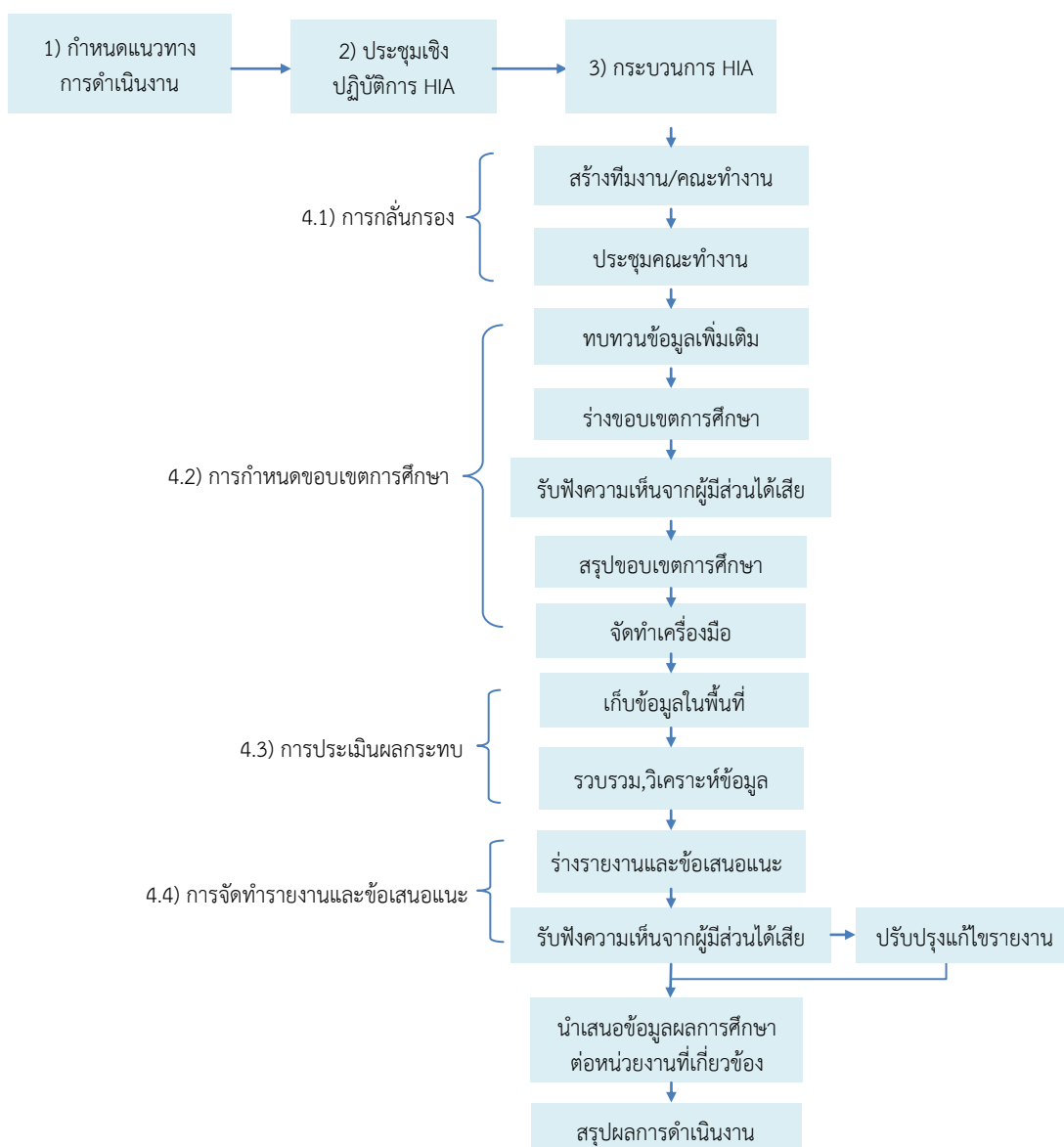
บทที่ 2

ขั้นตอนการดำเนินการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

1. ขั้นตอนการดำเนินงาน

การนำกระบวนการการประเมินผลกระทบสุขภาพไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ ผู้เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ความเข้าใจ ดังนั้นเพื่อให้เกิดการปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน จึงได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน ซึ่งเริ่มจากการกำหนดทิศทางการดำเนินงาน การสร้างการเรียนรู้เรื่อง การประเมินผลกระทบสุขภาพ (HIA) ให้แก่หน่วยงานที่เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ อปท. หน่วยงานภาคสาธารณสุข ภาคประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการ แนวคิด วิธีการดำเนินการประเมินผลกระทบสุขภาพ การดำเนินงานประยุกต์ใช้ HIA ในระดับพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย การกลั่นกรอง การกำหนดขอบเขตการศึกษา การประเมินผลกระทบ การจัดทำข้อเสนอแนะ และการจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงาน ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนการดำเนินงาน

ตามแผนภาพที่ 2 มีรายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

1.1 กำหนดแนวทางการดำเนินงาน

ส่วนกลางจัดประชุมชี้แจงกรอบการดำเนินงานในการดำเนินงานในปี 2556 สำหรับชี้แจงผู้ที่เกี่ยวข้อง ศูนย์อนามัยจัดทำร่างโครงการ(ตัวอย่างโครงการหลักของกรมอนามัย ตามภาคผนวก จ) แผนการดำเนินงาน และกรอบแนวคิดในการดำเนินงาน และประสานการดำเนินงานกับพื้นที่ที่จะเข้าร่วมดำเนินงาน

1.2 ศูนย์อนามัยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ HIA

(1) ประสานงาน อปท. หน่วยงานภาคสาธารณสุข ที่จะเข้าร่วมโครงการฯ

(2) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในระดับท้องถิ่น ให้กับ บุคลากรองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หน่วยงานภาคสาธารณสุข ภาคประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการ แนวคิด วิธีการ ดำเนินการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ และเป็นการสร้างเครือข่ายในการขับเคลื่อน HIA ในระดับพื้นที่ ทั้งนี้ หน่วยงานที่จะนำเครื่องมือ HIA ไปประยุกต์ใช้ ควรเชิญทีมงาน/คณะงานที่จะร่วมดำเนินงานในพื้นที่เข้าร่วมการประชุมฯ ด้วย

1.3 การดำเนินงานประยุกต์ใช้ HIA ในพื้นที่

(1) การกลั่นกรอง (Screening)

(1.1) สร้างทีมงานหรือคณะทำงานในพื้นที่

(1.2) จัดประชุมคณะทำงานในพื้นที่เพื่อพิจารณาผลกระทบจากกิจกรรมโครงการที่มีต่อปัจจัยกำหนดสุขภาพ และผู้ที่อาจได้รับผลกระทบต่อสุขภาพในเบื้องต้น โดยใช้เครื่องมือเพื่อช่วยในการกลั่นกรอง (ตัวอย่างเครื่องมือในการกลั่นกรองผลกระทบจากโครงการ ตามภาคผนวก ก) ทั้งนี้ต้องมีการรวบรวม ข้อมูลนโยบาย หรือโครงการ และข้อมูลพื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบ เพื่อประกอบการพิจารณาซึ่งข้อมูลที่เป็นรวบรวมมีดังนี้

- ข้อมูลทั่วไปของนโยบาย โครงการ หรือกิจกรรมที่ศึกษา เช่น ประเภทโครงการ หรือกิจการ ข้อมูลพื้นที่ตั้ง ขนาดของพื้นที่ เป็นต้น
- ข้อมูลกระบวนการผลิต เช่น เชื้อเพลิง วัตถุดิบที่ใช้ ระบบเผาไหม้เชื้อเพลิง กำลังการผลิต การจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อม มลพิษอากาศ น้ำเสีย และ) ระบบความปลอดภัย (เสียงแผนรับมือในภาวะฉุกเฉินรวมถึงอัคคีภัยและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น
- ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการและบริการที่ต้องการเช่น ไฟฟ้า ปริมาณน้ำ ระบบการขนส่ง การจราจร การจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล เป็นต้น
- สิ่งคุกคามสุขภาพ จากการดำเนินนโยบาย โครงการ หรือกิจกรรม (ตัวอย่างแหล่งข้อมูลปัจจัยกำหนดสุขภาพ ตามภาคผนวก ข)
- ข้อมูลข้อมูลพื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมโครงการ เช่น ข้อมูลประชากร ข้อมูลกลุ่มเสี่ยง ข้อมูลสภาพพื้นที่ เป็นต้น

(1.3) คณะทำงานร่วมกันพิจารณาถึงความเป็นไปได้ที่ผลจากการทำ HIA จะสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในกระบวนการตัดสินใจต่อการผลักดันเชิงนโยบาย และทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินงาน เช่น บุคลากร งบประมาณ เป็นต้น

(1.4) กำหนดแผนงาน กิจกรรม และบทบาทหน้าที่ของคณะทำงาน ในการดำเนินงานการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในพื้นที่

(2) การกำหนดขอบเขตการศึกษา (Scoping)

(2.1) คณะทำงานทบทวนข้อมูลและเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบาย โครงการ หรือกิจกรรมเพิ่มเติมจากขั้นตอนการกลั่นกรอง เช่น ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ หรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบ เอกสาร งานวิจัย รวมทั้งข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องผลกระทบต่อสุขภาพที่เกิดจากนโยบาย โครงการ หรือกิจกรรม

(2.2) จัดประชุมคณะทำงานเพื่อร่วมกันจัดทำร่างขอบเขตการศึกษา ซึ่งควรดำเนินการ ดังนี้

- เลือกประเด็นที่จะทำการศึกษาจากขั้นตอนการกลั่นกรอง โดยพิจารณาจากประเด็นที่มีศักยภาพที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ รวมทั้งข้อวิตกกังวลของผู้มีส่วนได้เสีย ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ข้อมูลผลกระทบต่อสุขภาพจากกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- กำหนดกลุ่มประชากร ระยะเวลา วิธีการและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ ในแต่ละประเด็นที่ได้คัดเลือกให้มีความเหมาะสม ทั้งนี้ควรพิจารณาว่าประเด็นใดจะศึกษาในเชิงกว้างหรือศึกษาเชิงลึก โดยนำข้อมูลที่มีอยู่ ความเป็นไปได้หรือความสะดวกในการค้นหาข้อมูล ระยะเวลา และงบประมาณมาพิจารณาร่วมด้วย

(2.3) จัดเวทีรับฟังความเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียและผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อรับทราบข้อมูลผลกระทบที่เกิดขึ้น ข้อเสนอแนะ ข้อห่วงกังวล และความเห็นต่อร่างขอบเขตการศึกษา โดยในการจัดเวทีให้ความเห็นควรดำเนินการ ดังนี้

- ชี้แจงข้อมูลเบื้องต้นของนโยบาย โครงการ หรือกิจกรรม ได้แก่ วัตถุประสงค์ ผลประโยชน์ ผลกระทบจากการดำเนินนโยบาย โครงการ หรือกิจกรรม และขอบเขตการศึกษาในเบื้องต้น
- ให้ผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสุขภาพ

การจัดเวที เพื่อรับฟังความคิดเห็น สามารถจัดเป็นเวทีย่อยตามกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่ และอาจใช้วิธีการอื่นๆ นอกเหนือจากการจัดประชุมได้ เช่น การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องให้ความสำคัญแก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนให้ได้มีโอกาสได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินนโยบาย โครงการ หรือกิจกรรม และร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อห่วงกังวลต่างๆ

(2.4) คณะทำงานร่วมกันสรุปขอบเขตการศึกษา โดยนำข้อเสนอจากผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่เกี่ยวข้อง มาสรุปขอบเขตการศึกษา

(2.5) คณะทำงานร่วมกันจัดทำเครื่องมือที่จะใช้ในการศึกษา เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ เป็นต้น

(2.6) คณะทำงานร่วมกันกำหนดแผนการศึกษา วิธีการ และจัดแบ่งความรับผิดชอบของคณะทำงานในขั้นตอนการดำเนินการศึกษา

(3) การประเมินผลกระทบ (Appraisal)

(3.1) ดำเนินการเก็บข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในขั้นตอนการกำหนดขอบเขตการศึกษา

(3.2) รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และจัดลำดับความสำคัญของผลกระทบที่เกิดจากนโยบาย โครงการ หรือกิจกรรม (ตัวอย่างตารางสรุปประเด็นผลกระทบต่อสุขภาพจากโครงการ ตามภาคผนวก ค) โดยคณะทำงานอาจขอความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อช่วยพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของผลกระทบต่อสุขภาพ โดยจะต้องพิจารณาถึงขนาดและความรุนแรงของผลกระทบต่อสุขภาพ ทั้งนี้ในการกำหนดค่าคะแนนเพื่อจัดลำดับผลกระทบต่อสุขภาพขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของผลกระทบ

(4) การจัดทำรายงานและข้อเสนอแนะ (Reporting and Recommendation)

(4.1) คณะทำงานจัดทำร่างข้อเสนอแนะ ประกอบด้วยมาตรการป้องกันและลดผลกระทบต่อสุขภาพ มาตรการในการส่งเสริมสุขภาพ(ตัวอย่างตารางมาตรการป้องกันและลดผลกระทบต่อสุขภาพตามภาคผนวก ค) รวมทั้งข้อเสนอแนะอื่นๆที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบาย โครงการ หรือกิจกรรม โดยพิจารณาจากข้อมูลที่คณะทำงานได้ดำเนินการศึกษาในพื้นที่ ข้อมูลจากการทบทวนเอกสารหรือหลักฐานทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลผลกระทบต่อสุขภาพจากนโยบาย หรือโครงการอื่นๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ทั้งนี้จุดมุ่งหมายในการจัดทำข้อเสนอแนะ คือ ควรทำอย่างไรถึงจะเกิดผลดีต่อสุขภาพ และลดผลกระทบทางลบให้เหลือน้อยที่สุด

(4.2) จัดทำร่างรายงานการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ ควรบ่งชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่าง สิ่งคุกคามสุขภาพที่เกิดขึ้น โดยระบุถึงกลุ่มเสี่ยงที่ได้รับผลกระทบ พร้อมมาตรการป้องกัน และลดผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยร่างรายงานควรประกอบด้วยหัวข้อที่สำคัญ ดังนี้

- 1) บทนำ : ความเป็นมาของนโยบายหรือโครงการ ความสำคัญที่ต้องทำ HIA
- 2) รายละเอียดของนโยบาย หรือโครงการ
- 3) ปัจจัยกำหนดสุขภาพ และสถานะสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ศึกษา
- 4) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 5) ผลการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ และลำดับความสำคัญของผลกระทบ
- 6) ข้อเสนอแนะในการจัดการผลกระทบต่อสุขภาพ
- 7) บทสรุป

(4.3) คณะทำงานจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นผู้มีส่วนได้เสีย โดยนำเสนอเสนอข้อมูลผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบในรูปแบบที่เข้าใจง่าย รวมทั้งข้อเสนอแนะต่อการจัดการผลกระทบต่อสุขภาพ เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียร่วมกันเพิ่มเติมข้อเสนอแนะและมาตรการในการจัดการข้อห่วงกังวลและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอย่างรอบด้านมากขึ้น

(4.4) คณะทำงานนำข้อคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการพิจารณา ปรับปรุงข้อเสนอแนะในการจัดการผลกระทบต่อสุขภาพและรายงานการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

1.4 การนำเสนอข้อมูลผลการศึกษา

เมื่อผู้ทำการศึกษาจัดทำข้อเสนอแนะ จากการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพแล้ว ให้นำเสนอข้อมูลผลการศึกษาเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจของท้องถิ่นต่อไป เพื่อนำข้อเสนอแนะฯ ไปใช้ในการผลักดันให้เกิดการปรับปรุงนโยบายหรือโครงการ เช่น การออกข้อกำหนดท้องถิ่น การกำหนดนโยบายสาธารณะ

โครงการในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้สามารถแบ่งแนวทางการผลักดันข้อเสนอแนะจากการศึกษาเพื่อให้เกิดการปรับปรุงนโยบายหรือโครงการ ได้ 2 กรณี ดังนี้

- (1) กรณีการใช้ HIA ในกิจการหรือโครงการ กรณีที่กิจการนั้นที่เข้าข่ายเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข สามารถนำข้อเสนอแนะไปกำหนด เป็นข้อกำหนดท้องถิ่นเพื่อให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามได้ สำหรับกิจการใดที่ท้องถิ่นไม่มีอำนาจในการกำกับดูแล เช่น กรณีการใช้ HIA กับโรงไฟฟ้าชีวมวล ควรนำเสนอข้อมูลผลกระทบและข้อเสนอแนะให้กับให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาหรือบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานนั้นๆ
- (2) กรณีการใช้ HIA สำหรับนโยบายหรือในเชิงพื้นที่ เช่น กรณีการจัดการขยะ สารเคมีทางการเกษตร หรือ กรณีแหล่งท่องเที่ยว อาจนำผลกระทบที่เกิดขึ้นและข้อเสนอแนะ นำไปสู่แผนงาน หรือโครงการในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นเอง หรือนำเสนอรายงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณในการแก้ไขปัญหาหรือร่วมแก้ไขปัญหาต่อไป

1.5 สรุปผลการดำเนินงาน

- (1) ส่วนกลางจัดประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินงาน ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และร่วมให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานแก่ศูนย์อนามัยและคณะทำงานในพื้นที่
- (2) ศูนย์อนามัยจัดทำรายงานการศึกษาการประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพตามกรณีศึกษา

2. แผนการดำเนินงาน และผลผลิต ในการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอน

ในการดำเนินการแต่ละขั้นตอนเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ทันตามปีงบประมาณจึงได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินงาน ผลผลิตในแต่ละขั้นตอน และการสนับสนุนจากส่วนกลาง แสดงตามตารางที่ 2.1

ตารางที่ 1 แสดงขั้นตอน ระยะเวลา การดำเนินงาน และผู้รับผิดชอบ
การพัฒนารูปแบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ในระดับท้องถิ่น ปี 2556

ลำดับ	ขั้นตอน	ระยะเวลา	การดำเนินการ	ผลผลิต	สิ่งสนับสนุน การดำเนินงานฯ จาก ส่วนกลาง	ผู้รับผิดชอบ
1	กำหนดแนวทาง ดำเนินงาน	ต.ค.-ม.ค.	1) ส่วนกลางจัดทำกรอบแนวทางการดำเนินงาน สำหรับชี้แจงผู้ที่เกี่ยวข้อง และจัดทำโครงการ 2) ศูนย์อนามัยจัดทำกรอบแนวคิดในการดำเนินงาน และ(ร่าง)โครงการเพื่อขอรับสนับสนุนงบประมาณ 3) ประชุมชี้แจงการดำเนินงานกับศูนย์อนามัย โดย ชี้แจงทิศทาง และกรอบการดำเนินงาน	- เอกสาร คู่มือการ ดำเนินงาน - โครงการฯ - กรอบแนวคิดในการ ดำเนินงาน - มีการประชุม 1 ครั้ง	-	- ส่วนกลาง - ศูนย์อนามัย
2	ประชุมเชิง ปฏิบัติการ HIA ใน พื้นที่	ม.ค.-ก.พ.	1) ศูนย์อนามัยประสานงาน อปท. และหน่วยงานภาค สาธารณสุขที่จะเข้าร่วมโครงการฯ 2) ศูนย์อนามัยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับ อปท. หน่วยงานภาคสาธารณสุข ภาคประชาชน และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการ แนวคิด วิธีการดำเนินการ ประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ และเป็นการสร้าง เครือข่ายในการขับเคลื่อน HIA ในระดับพื้นที่	- มีการประชุม 1 ครั้ง - ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับ HIA - พื้นที่เข้าร่วมพัฒนา รูปแบบ HIA และเครือข่าย ในการขับเคลื่อน HIA ใน ระดับพื้นที่	- คู่มือ หลักสูตรการอบรม และเอกสารประกอบการ อบรม - ร่วมเป็นวิทยากร	- ศูนย์อนามัย

ลำดับ	ขั้นตอน	ระยะเวลา	การดำเนินการ	ผลผลิต	สิ่งสนับสนุน การดำเนินงานฯ จาก ส่วนกลาง	ผู้รับผิดชอบ
3	ดำเนินการตาม กระบวนการการ ประเมินผลกระทบ ต่อสุขภาพในพื้นที่	ก.พ.-มิ.ย.				
3.1	การกลั่นกรอง	ก.พ.	1) ประสานงานกับหน่วยงานในระดับพื้นที่ เพื่อสร้าง ทีมงานหรือคณะทำงาน 2) จัดประชุมคณะทำงานในพื้นที่ - เพื่อพิจารณาผลกระทบจากกิจกรรมโครงการต่อ ปัจจัยกำหนดสุขภาพในเบื้องต้น รวมถึงการพิจารณา ความเป็นไปได้ที่ผลจากการทำ HIA จะสามารถ นำไปใช้ในกระบวนการตัดสินใจต่อการผลักดันเชิง นโยบาย โดยใช้เครื่องมือเพื่อช่วยในการกลั่นกรอง - เพื่อกำหนดแผนงาน กิจกรรม และบทบาทหน้าที่ ของคณะทำงาน ในการดำเนินงานการประเมินผล กระทบต่อสุขภาพในพื้นที่	1) คณะทำงาน หรือทีมงาน ในระดับพื้นที่ 2) ผลกระทบจากกิจกรรม โครงการต่อปัจจัยกำหนด สุขภาพ 3) เป้าประสงค์ของการนำ เครื่องมือ HIA 4) แผนงาน กิจกรรม และ บทบาทหน้าที่ของ คณะทำงาน	1) ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ กลั่นกรอง 2) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องใน เบื้องต้น ได้แก่ - ข้อมูลทั่วไป ข้อมูล กระบวนการผลิต ปัจจัย เสี่ยง มลพิษสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นจากโครงการที่ เกี่ยวข้อง - กฎหมาย มาตรฐาน คุณภาพสิ่งแวดล้อมและ สุขภาพที่เกี่ยวข้อง - รายงานการศึกษาที่ เกี่ยวข้อง	- ศูนย์อนามัย

ลำดับ	ขั้นตอน	ระยะเวลา	การดำเนินการ	ผลผลิต	สิ่งสนับสนุน การดำเนินงานฯ จาก ส่วนกลาง	ผู้รับผิดชอบ
3.2	การกำหนดขอบเขต การศึกษา	ก.พ.	1) จัดประชุมคณะทำงานเพื่อร่วมกันจัดทำร่างขอบเขตการศึกษา โดยทบทวนข้อมูลเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย หรือโครงการเพิ่มเติมจากขั้นตอนกลั่นกรอง 2) คณะทำงานจัดเวทีรับฟังความเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียและผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่อย่างน้อย 1 ครั้ง โดยมีขั้นตอนดังนี้ - ชี้แจงข้อมูลเบื้องต้นของ นโยบาย หรือโครงการ และขอบเขตการศึกษาในเบื้องต้น - ผู้มีส่วนได้เสียและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสุขภาพจากการดำเนินนโยบาย หรือโครงการ 3) คณะทำงานนำข้อเสนอแนะจากผู้ที่เกี่ยวข้อง มาปรับปรุงขอบเขตการศึกษาตามความเหมาะสม 4) คณะทำงานร่วมกันจัดทำเครื่องมือที่จะใช้ในการศึกษา เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ เป็นต้น 5) คณะทำงานร่วมกันกำหนดแผนงาน และแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะทำงานในขั้นตอนต่อไป	1) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม ได้แก่ ข้อมูลสภาพทั่วไปของพื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบ ข้อมูลผลกระทบต่อสุขภาพที่เกิดจากนโยบายหรือโครงการในลักษณะเดียวกัน 2) ร่างขอบเขตการศึกษา เบื้องต้น 3) ข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสุขภาพ และข้อเสนอแนะจากผู้ที่เกี่ยวข้อง 4) ขอบเขตการศึกษา 5) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ เป็นต้น 6) แผนการดำเนินงาน และผู้รับผิดชอบ	- ข้อมูล เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพิ่มเติมจากขั้นตอนกลั่นกรอง - ร่วมกำหนดขอบเขตการศึกษา - ตัวอย่างเครื่องมือในการศึกษา	- ศูนย์อนามัย

ลำดับ	ขั้นตอน	ระยะเวลา	การดำเนินการ	ผลผลิต	สิ่งสนับสนุน การดำเนินงานฯ จาก ส่วนกลาง	ผู้รับผิดชอบ
3.3	การประเมินผลกระทบ	มี.ค.-พ.ค.	1) ดำเนินการเก็บข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในขั้นตอนการกำหนดขอบเขตการศึกษา 2) รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และจัดลำดับความสำคัญของผลกระทบ ที่เกิดจากนโยบาย หรือโครงการ	1) ข้อมูลผลกระทบต่อสุขภาพตามประเด็นที่ศึกษา 2) ลำดับความสำคัญของผลกระทบ	- ตัวอย่างเครื่องมือ ในการจัดการลำดับความสำคัญของผลกระทบ - ให้ข้อเสนอแนะ ร่วมวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของผลกระทบ	ศูนย์อนามัย
3.4	การจัดทำรายงานและข้อเสนอแนะ	มิ.ย.	1) คณะทำงานจัดทำร่างรายงานการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ และข้อเสนอแนะในการจัดการผลกระทบต่อสุขภาพ 2) คณะทำงานจัดประชุมนำเสนอข้อมูลผลกระทบและข้อเสนอแนะ เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นต่อร่างรายงานฯและข้อเสนอแนะในการจัดการผลกระทบจากผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่เกี่ยวข้อง 3) คณะทำงานปรับปรุงข้อเสนอแนะในการจัดการผลกระทบต่อสุขภาพและรายงานการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ	1) ร่างรายงาน และข้อเสนอแนะในการจัดการผลกระทบต่อสุขภาพ 2) ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) รายงานการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ	- ข้อเสนอแนะ มาตรการกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดการผลกระทบต่อสุขภาพตามกรณีศึกษา	ศูนย์อนามัย
3.5	การนำเสนอข้อมูลผลการศึกษาศึกษา	ก.ค.	นำเสนอข้อมูลผลการศึกษาศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย โครงการที่ศึกษา เพื่อผลักดันให้เกิดการปรับปรุงนโยบายหรือโครงการ	ตัวอย่างการใช้ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในท้องถิ่น ได้แก่ - จัดทำ MOU ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาร่วมกันใน	-	ศูนย์อนามัย

ลำดับ	ขั้นตอน	ระยะเวลา	การดำเนินการ	ผลผลิต	สิ่งสนับสนุน การดำเนินงานฯ จาก ส่วนกลาง	ผู้รับผิดชอบ
				ชุมชน - จัดทำเป็นร่างข้อกำหนด ของท้องถิ่น - จัดทำเป็นนโยบาย สาธารณะของท้องถิ่น - นำเสนอสรุปผล การศึกษาและข้อเสนอแนะ ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง		
4.	สรุปผลการ ดำเนินงาน	ก.ค.-ส.ค.	1) ส่วนกลางจัดประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินงาน ร่วม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และให้ข้อเสนอแนะในการ ดำเนินงานแก่ศูนย์อนามัยและคณะทำงานในพื้นที่ 2) จัดทำรายงานการศึกษาการประยุกต์ใช้การ ประเมินผลกระทบต่อสุขภาพตามกรณีศึกษา	1) สรุปผลการดำเนินงาน 2) รายงานการศึกษาการ ประยุกต์ใช้การประเมินผล กระทบต่อสุขภาพฉบับ สมบูรณ์ พร้อมCD	- ตัวอย่างโครงร่างรายงานฯ - ให้ความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะต่อร่างรายงาน การศึกษา	- ส่วนกลาง - ศูนย์อนามัย

บทที่ 3

บทบาทในการดำเนินงานของส่วนกลาง และศูนย์อนามัย

1. ส่วนกลาง

- 1) ประสานการดำเนินงานโครงการฯ กับศูนย์เขตฯ พื้นที่ดำเนินการ และรวบรวมข้อมูลเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง
- 2) สนับสนุนงบประมาณพัฒนารูปแบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ เพื่อพัฒนารูปแบบการใช้ HIA ในระดับท้องถิ่น
- 3) สนับสนุนเอกสารวิชาการ สื่อ คู่มือ แนวทาง เพื่อใช้ในการดำเนินงาน HIA ในพื้นที่ และนิเทศติดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินโครงการฯ
- 4) สนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่ของ ศูนย์อนามัยที่ 1-12 เช่น ร่วมการดำเนินงานในพื้นที่ การให้คำปรึกษา การเป็นวิทยากรร่วมอบรมให้ความรู้ด้านการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ เป็นวิทยากรกระบวนการฯ รวบรวมข้อมูลผลกระทบ และข้อมูลสุขภาพในพื้นที่ดำเนินการ
- 5) ประชุมเรื่อง การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างพื้นที่ดำเนินการ ผู้เชี่ยวชาญ สถาบันการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 6) รวบรวมข้อมูลเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องและข้อมูลผลการดำเนินงานในพื้นที่เพื่อจัดทำ (ร่าง) แนวทางฯ (HIA)
- 7) สรุปผลการดำเนินงานพัฒนาตัวแบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ในระดับท้องถิ่น

2. ศูนย์อนามัย

- 1) ประสานหาความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเข้าร่วมโครงการพัฒนารูปแบบการใช้ HIA
- 2) ประสานการดำเนินงานกับส่วนกลางและร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดกรอบและแผนการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
- 3) ประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) แก่ท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคีเครือข่าย ในพื้นที่ดำเนินการ
- 4) ดำเนินกระบวนการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ในพื้นที่
- 5) รวบรวมข้อมูลเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องและข้อมูลผลการดำเนินงานในพื้นที่
- 6) สรุปและจัดทำรูปแบบรายงานผลการดำเนินงานฯ
- 7) ประเมินผลการดำเนินโครงการ

เอกสารอ้างอิง

- กองสุขภาพชุมชนและประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ. 2552. คู่มือหลักสูตรอบรมการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ(HIA) ระดับท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก
- กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ. 2552. แนวทางการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในระดับโครงการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก
- เดชรัตน์ สุขกำเนิด , วิชัย เอกพลากร และ ปัทพงษ์ เอกสมบุญ. 2545. การประเมินผลกระทบทางสุขภาพการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ : แนวคิด แนวทาง และแนวปฏิบัติ. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. นนทบุรี.
- Ison ,Erica. 2001. Resource for Health Impact Assessment Volume 1: The Main Resource. NHS Executive. London. available for electronic download from www.londonhealth.gov.uk

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก : ตัวอย่างเครื่องมือกลั่นกรอง

ภาคผนวก ข : ตัวอย่างแหล่งข้อมูลปัจจัยกำหนดสุขภาพ

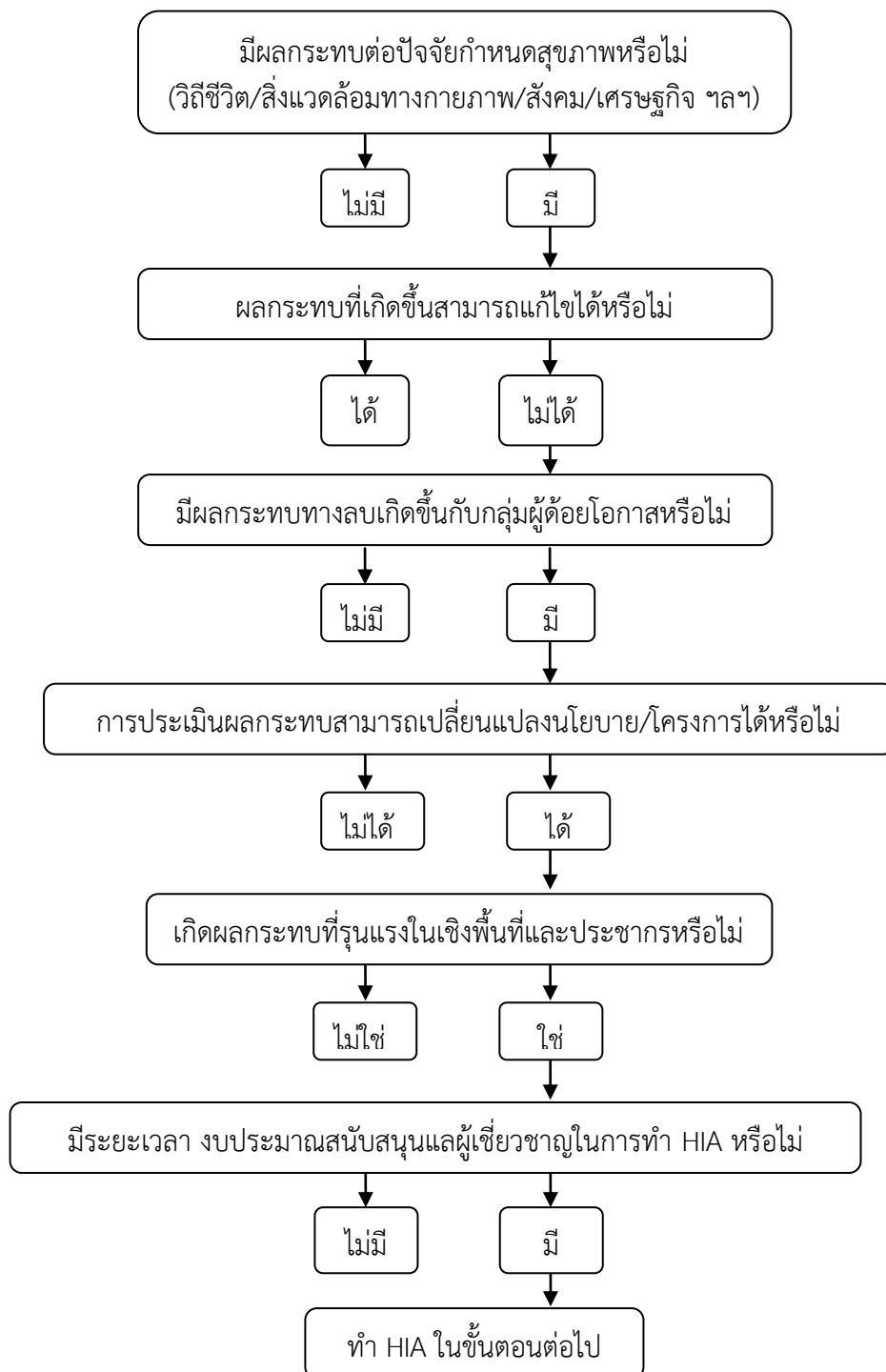
ภาคผนวก ค : ตัวอย่างสรุปประเด็นผลกระทบต่อสุขภาพจากโครงการ

ภาคผนวก ง : ตัวอย่างตารางมาตรการป้องกันและลดผลกระทบต่อสุขภาพ

ภาคผนวก จ : โครงการพัฒนารูปแบบแนวทางและกลไกการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ในระดับท้องถิ่น

ภาคผนวก ก
ตัวอย่างเครื่องมือในการกลั่นกรอง

ก-1 แบบใช้รายการสำหรับขั้นตอนการกลั่นกรองเบื้องต้น

ก-2 ตัวอย่างเครื่องมือในการคัดกรอง (Screening)

1) ชื่อโครงการ

2) รายละเอียดโครงการโดยสรุป

3) ประเภทโครงการ

4) ปัจจัยกำหนดสุขภาพ

การดำเนินกิจกรรมโครงการที่มีผลกระทบต่อปัจจัยกำหนดสุขภาพดังต่อไปนี้หรือไม่ ถ้ามีผลกระทบด้านบวกหรือลบเกิดขึ้น ผลกระทบเหล่านั้น คืออะไร ให้ระบุ

ปัจจัยกำหนดสุขภาพ		ผลกระทบ ด้านบวก	ผลกระทบ ด้านลบ	ไม่มี ผลกระทบ
1) การดำรงชีวิตประจำวัน				
- อาหาร				
- การออกกำลังกายหรือกิจกรรมทางร่างกายของคน				
- สารเสพติด เหล้า บุหรี่				
- ความปลอดภัยกิจกรรมทางเพศ				
- อื่นๆ				
2) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ				
- อากาศ				
- ที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง				
- เสียงรบกวน				
- น้ำ				
- อื่นๆ				
3) สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม				
- อาชญากรรม	โครงการจะทำให้เกิดอาชญากรรมหรือเกิดความหวาดกลัวหรือไม่			
- การศึกษา	โครงการจะทำให้เกิดผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษาหรือไม่			
- การจ้างงาน	โครงการทำให้เกิดผลกระทบต่อการจ้างงานหรือไม่			
	- โอกาสการจ้างงาน			
	- สิ่งแวดล้อมในการทำงาน			
- ความใกล้ชิดในครอบครัว	โครงการทำให้เกิดผลกระทบต่อการติดต่อของสมาชิกในครอบครัวหรือไม่			
- ที่พักอาศัย	โครงการจะเกิดผลกระทบต่อโอกาสในการอาศัยในที่พักเสื่อมโทรมลงหรือไม่			

ปัจจัยกำหนดสุขภาพ		ผลกระทบ ด้านบวก	ผลกระทบ ด้านลบ	ไม่มี ผลกระทบ
3) สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม (ต่อ)				
- รายได้	โครงการจะเกิดผลกระทบต่อระดับความยากจนหรือไม่			
- การพักผ่อนหย่อนใจ	โครงการจะเกิดผลกระทบต่อกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ เช่น การออกกำลังกาย กิจกรรมวัฒนธรรมของชุมชนหรือไม่			
- การเดินทาง	โครงการจะเกิดผลกระทบต่อ			
	- ระดับมลพิษหรือไม่			
	- ระดับการออกกำลังกายหรือไม่			
	- ระดับการเกิดอุบัติเหตุ			
- อื่นๆ				
4) บริการสุขภาพ				
- การเข้าถึงบริการสุขภาพ				
5) ผลกระทบต่อประชากร				
พิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นข้างต้นและระบุผลกระทบนั้นเกิดขึ้นต่อประชากรด้านใด				
- ประชากรทั้งหมด				
○ ใช่				
- กลุ่มประชากร				
○ เด็ก				
○ ผู้พิการ				
○ ผู้ป่วยเรื้อรัง				
○ หญิงตั้งครรภ์				
○ อื่นๆ				
หมายเหตุ อาจมีกลุ่มประชากรที่อาจได้รับผลกระทบที่มีได้ระบุไว้ สามารถเพิ่มข้อมูลลงไปในตารางได้				

5) ข้อเสนอแนะ ผลกระทบที่ระบุข้างต้นมีน้ำหนักเพียงพอ ควรที่จะทำการศึกษาผลกระทบต่อสุขภาพหรือไม่ ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่ ระบุเหตุผล

(การตัดสินใจนี้ขึ้นอยู่กับข้อพิจารณาและข้อมูลหลักฐานวิชาการ รวมทั้งผู้มีส่วนได้เสีย)

ถ้าไม่ใช่ให้ระบุเหตุผลที่ไม่ควรทำการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ เหตุผลดังกล่าวอาจประกอบด้วย

- ผลกระทบต่อสุขภาพไม่สำคัญ / ขาดหลักฐานที่แสดงผลกระทบต่อสุขภาพ /
- เวลาไม่เพียงพอที่จะนำเสนอความเห็นในการพิจารณาข้อเสนอแนะโครงการนั้น
- ขาดทรัพยากรในการทำการศึกษการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

ที่มา : ปรับปรุงจาก The Institute of Public Health in Ireland, 2006

ก-3 ตัวอย่าง Screening tool แบบให้คะแนน

เป็นชุดคำถามที่ให้พิจารณาว่ากิจกรรมโครงการก่อให้เกิดผลกระทบต่อปัจจัยกำหนดสุขภาพในระดับใด พร้อมทั้งพิจารณาประชากรกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบประกอบด้วย 2 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ระดับศักยภาพของผลกระทบจากกิจกรรมของโครงการต่อปัจจัยกำหนดสถานะสุขภาพ

โดยเลือกเติม : สูง (H-High), ปานกลาง (M-Medium) และ ต่ำ (L-Low)

ปัจจัยกำหนดสุขภาพ	ศักยภาพของผลกระทบ					
	ด้านบวก	ด้านลบ	ไม่มีผลกระทบ	ไม่แน่ใจ	ความคิดเห็น	ข้อเสนอแนะ
1) ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม						
- คุณภาพอากาศภายนอก, มลพิษอากาศ						
- คุณภาพอากาศภายในอาคาร						
- คุณภาพน้ำและมลพิษ						
- พื้นที่ว่าง						
- การเข้าถึงได้ง่าย , การคมนาคม						
- เสียง						
2) ปัจจัยทาง เศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม						
- ความยากจน						
- ความปลอดภัยในชุมชน						
- ที่พักอาศัย						
- อาชญากรรม						
- การศึกษา						
- การจ้างงาน						
- สภาพแวดล้อมการทำงาน						
- อุบัติเหตุ						
3) เครือข่ายชุมชนและสังคม						
- การปฏิเสธรทางสังคม						
- การพัฒนาชุมชน						
- บริการทางสุขภาพ						
- บริการทางสังคม						
4) วิถีการดำเนินชีวิต						
- อาหาร						
- กิจกรรม หรือการออกกำลังกาย						
- การสูบบุหรี่						
- การดื่มแอลกอฮอล์						
- การใช้ยา						
- อื่นๆ						

ขั้นตอนที่ 2 ระบุประชากรที่ได้รับผลกระทบ โดยเลือกเติมบางกลุ่มหรือบางคน (Some: S) และทั้งหมด (All: A)

กลุ่มประชากร	ศักยภาพของผลกระทบ					
	ด้านบวก	ด้านลบ	ไม่มีผลกระทบ	ไม่แน่ใจ	ความคิดเห็น	ข้อเสนอแนะ
- ชุมชนดั้งเดิม						
- คนงาน						
- นักท่องเที่ยว						
- ชนกลุ่มน้อย						
- ผู้ทุพพลภาพ						
- เด็ก						
- ผู้หญิง						
- ผู้สูงอายุ						
- กลุ่มผู้อ่อนไหวได้ง่าย เช่น ผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิต คนไร้ที่อยู่ ฯ						
- อื่นๆ ระบุ						

ก-4 ตัวอย่าง Screening tool แบบทวนสอบรายการ (checklist)

เป็นชุดคำถามที่ให้พิจารณาปัจจัยกำหนดสุขภาพที่อาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมโครงการตามรายการที่มีให้ โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือระยะก่อสร้างและระยะดำเนินการ ทั้งนี้หากมีข้อมูลไม่เพียงพอให้ระบุต้องการข้อมูลเพิ่มเติม

ปัจจัยหลัก	ปัจจัยย่อย	ผลกระทบ							
		ระยะก่อสร้าง				ระยะดำเนินการ			
		บวก	ลบ	ไม่มี	ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม	บวก	ลบ	ไม่มี	ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม
ปัจจัยทางชีวภาพ	- เปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร								
	- เปลี่ยนแปลงความต้องการของชุมชน								
	- ประชากรกลุ่มเสี่ยง								
วิธีการดำเนินชีวิตหรือพฤติกรรม	- อาหาร								
	- การออกกำลังกาย								
	- การมีกิจกรรม								
	- การดื่มเหล้า สูบบุหรี่								
	- ความสามารถในการเผชิญปัญหา								
สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	- อากาศ								
	- เสียง								
	- กลิ่น								
	- ฝุ่น								
	- คุณภาพ และปริมาณของน้ำอุปโภคบริโภค								
	- ที่อยู่อาศัย								
	- ขยะทั่วไป ขยะพิษ น้ำเสีย								
	- ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน								
	- การเกิดอุบัติเหตุ								
	- พาหนะนำโรค								

ก-5 ตัวอย่าง Screening tool แบบทวนสอบรายการ (checklist)

กิจกรรม	ปัจจัยกำหนดสุขภาพ										
	อนามัย สิ่งแวดล้อม	สาธารณสุข อุปโภค	อัตราป่วย หรืออัตรา ตาย	อุบัติเหตุและ ความ ปลอดภัย	อาชญากรรม	สถานบริการ สุขภาพ	การเดินทาง	เครือข่ายทาง สังคม	วิถีการ ดำเนินชีวิต	การจ้างงาน	รายได้
ระยะก่อสร้าง											
- การสร้างที่พักอาศัย คนงาน											
- การขนส่งวัสดุอุปกรณ์											
- การใช้เครื่องจักร											
- การใช้น้ำ											
- การจัดการขยะ กาก ของเสีย											
ระยะดำเนินการ											
- การสร้างที่พักอาศัย											
- พนักงาน											
- การกักเก็บวัตถุอันตราย เชื้อเพลิง											
- การขนส่ง											
- มลสาร											
- น้ำเสีย											
- ขยะ กากของเสีย											
- ขยะอันตราย											
- เหตุฉุกเฉิน											

ภาคผนวก ข
ตัวอย่างแหล่งข้อมูลปัจจัยกำหนดสุขภาพ

ประเภทข้อมูลสถานะสุขภาพ และปัจจัยกำหนดสุขภาพ	แหล่งข้อมูล	หน่วยงาน , วิธีการได้มาซึ่งข้อมูล
1. ปัจจัยกำหนดสุขภาพระดับปัจเจกบุคคล		
1.1 อายุ	รายงาน 18 แฟ้ม, ทะเบียน ราษฎร	หน่วยงานสาธารณสุข, อปท.
1.2 เพศ	รายงาน 18 แฟ้ม, ทะเบียน ราษฎร	หน่วยงานสาธารณสุข, อปท.
1.3 อาชีพ	รายงาน 18 แฟ้ม	หน่วยงานสาธารณสุข
1.4 รายได้	รายงาน จปฐ.	อปท., กรมการพัฒนาชุมชน
1.5 การศึกษา	รายงาน จปฐ.	อปท., กรมการพัฒนาชุมชน
1.6 พฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพ ● พฤติกรรมการบริโภค ● การสูบบุหรี่ ● การดื่มสุรา ● พฤติกรรมเสี่ยงจากการมีเพศสัมพันธ์	สำรวจในพื้นที่	
2. ปัจจัยกำหนดสุขภาพระดับชุมชนสังคม		
2.1 การรวมกลุ่มทางสังคม	รายงาน 18 แฟ้ม	สถานีอนามัย, สนย.
2.2 สภาพการมีงานทำ	รายงาน จปฐ.	อปท.
2.3 การจ้างงาน	รายงาน จปฐ.	อปท.
2.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	รายงาน จปฐ.	อปท.
2.5 การติดยาเสพติด	รายงาน จปฐ.	อปท.
3. ข้อมูลระบบการให้บริการด้านสาธารณสุข		
3.1 จำนวนสถานบริการทางการแพทย์ ● ภาครัฐ ● เอกชน	รายงานประจำปี	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
3.2 จำนวนบุคลากรทางการแพทย์		สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
3.3 การบรรเทาสาธารณภัย		อปท.
4. ข้อมูลการให้บริการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม		
4.1 ข้อมูลการจัดการของเสีย (ขยะ สิ่งปฏิกูล)	รายงาน 18 แฟ้ม/รายงาน จปฐ.	หน่วยงานสาธารณสุข/อปท.
4.2 การบริการน้ำดื่ม น้ำใช้	รายงาน 18 แฟ้ม/รายงาน จปฐ.	หน่วยงานสาธารณสุข/อปท.
4.3 การสุขาภิบาลที่ฟักอาศัย	รายงาน 18 แฟ้ม/รายงาน จปฐ.	หน่วยงานสาธารณสุข/อปท.

ประเภทข้อมูลสถานะสุขภาพ และปัจจัยกำหนดสุขภาพ	แหล่งข้อมูล	หน่วยงาน , วิธีการได้มาซึ่งข้อมูล
5. ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม		
5.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ฝุ่น แสง เสียง ความร้อน รังสี ความสั่นสะเทือน เป็นต้น	เก็บข้อมูลเพิ่มเติม การ ทบทวนวรรณกรรม ข่าว งานวิจัย	Internet สื่อต่างๆ หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง
5.2 สิ่งแวดล้อมทางเคมี เช่น โลหะหนัก สารอินทรีย์ เป็นต้น	เก็บข้อมูลเพิ่มเติม การ ทบทวนวรรณกรรม ข่าว งานวิจัย	Internet สื่อต่างๆ หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง
5.3 สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ เช่น เชื้อโรค แมลงหรือสัตว์พาหะนำโรคชนิดต่างๆ	เก็บข้อมูลเพิ่มเติม การ ทบทวนวรรณกรรม ข่าว งานวิจัย	Internet สื่อต่างๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6. ข้อมูลสถานะทางสุขภาพของชุมชน		
6.1 อัตราการเจ็บป่วย	รายงาน 18 แฟ้ม	หน่วยงานสาธารณสุข
6.2 อัตราการตายด้วยโรคติดต่อและไม่ติดต่อที่สำคัญ	รายงาน 18 แฟ้ม	หน่วยงานสาธารณสุข
6.3 อัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคที่คาดว่าจะเกิดจากการพัฒนาโครงการ	รายงาน 18 แฟ้ม เก็บข้อมูล เพิ่มเติม	หน่วยงานสาธารณสุข
6.4 สถานะทางสุขภาพทางจิตของประชากร	รายงานสุขภาพจิต	หน่วยงานสาธารณสุข
6.5 อุบัติเหตุ การบาดเจ็บ	รายงาน 18 แฟ้ม	หน่วยงานสาธารณสุข
7. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการพัฒนาในลักษณะเดียวกัน	การทบทวนวรรณกรรม ข่าว งานวิจัย	Internet สื่อต่างๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หมายเหตุ

- รายงาน จปฐ. หมายถึง รายงานความจำเป็นพื้นฐาน
- สนย. หมายถึง สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
- หน่วยงานสาธารณสุข หมายถึง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ

หรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

ภาคผนวก ค
ตัวอย่างตารางสรุปประเด็นผลกระทบต่อสุขภาพจากโครงการ

ระยะโครงการ	กิจกรรมที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ	ปัจจัยกำหนดสุขภาพ	ระบุสิ่งคุกคามสุขภาพ	กลุ่มเสี่ยงที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบ	ผลกระทบต่อสุขภาพ		ลำดับความสำคัญของผลกระทบต่อสุขภาพ
					+	-	
ระยะก่อนการก่อสร้าง							
ระยะก่อสร้าง							
ระยะดำเนินโครงการ							
ระยะปิดโครงการ (ถ้ามี)							

ภาคผนวก ง
ตัวอย่างตารางมาตรการป้องกันและลดผลกระทบต่อสุขภาพ

ระยะโครงการ	ปัจจัยกำหนดสุขภาพ	ผลกระทบ	มาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อสุขภาพ	มาตรการส่งเสริมสุขภาพ	พื้นที่ดำเนินการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
ระยะก่อนก่อสร้าง							
ระยะก่อสร้าง							
ระยะดำเนินโครงการ							
ระยะปิดโครงการ (ถ้ามี)							

ภาคผนวก จ

โครงการพัฒนารูปแบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ในระดับท้องถิ่น

1. หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันสังคมกำลังเผชิญอยู่กับปัญหาความเสี่ยงต่อสุขภาพ อันเป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจ โครงการพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม และรูปแบบ กระบวนการโครงสร้างการผลิตแบบใหม่ ซึ่งปลดปล่อยของเสียและสารมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิด ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็น มลพิษทางน้ำ อากาศ ดิน เสียง ห่วงโซ่อาหาร ประกอบกับวิธีการ ดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ความเป็นชุมชนเมืองมีเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว แม้จะมี หน่วยงานและมาตรการในการลดผลกระทบที่อาจเกิดจากโครงการพัฒนาต่างๆก็ตาม แต่มาตรการเหล่านั้นก็ ยังไม่ครอบคลุมเรื่องสุขภาพ ทำให้ประชาชนต้องได้รับผลกระทบในหลายด้าน

การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) เป็นเครื่องมือสำคัญในการคุ้มครองและส่งเสริมสุขภาพของ ประชาชนจาก ผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจาก การดำเนินโครงการพัฒนา แผนงาน กิจกรรมต่างๆ รวมถึงนโยบาย ของทั้งภาครัฐและเอกชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกภาคส่วน โดยมีกลยุทธ์ในการดำเนินงานผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็น องค์กรที่มีความใกล้ชิดประชาชนและมีบทบาทสำคัญในการดูแลคุ้มครองสุขภาพของประชาชนให้มีสุขภาพที่ดี ในสภาวะแวดล้อมที่ดี โดยอาศัยกฎหมายหลายฉบับเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน และกฎหมายมี เจตนารมณ์ในการให้ความสำคัญต่อสิทธิชุมชนในเรื่องของสุขภาพมากขึ้น การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพจึง เป็นเครื่องมือที่จะช่วยในการตัดสินใจ บนฐานของการใช้ข้อมูลอย่างรอบด้าน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไป ประยุกต์ใช้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการคุ้มครองสุขภาพของประชาชน

กรมอนามัยในฐานะองค์กรหลักด้านการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม จึงเห็นความสำคัญใน การสนับสนุนการสร้างการเรียนรู้เรื่อง การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ให้แก่ท้องถิ่นชุมชน หน่วยงาน ภาคสาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการ แนวคิด วิธีการดำเนินการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ให้สามารถนำ การประเมินผลกระทบต่อ สุขภาพ ไปประยุกต์ใช้กับ นโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่างๆ ในการกำหนดมาตรการป้องกันและ ลดผลกระทบต่อสุขภาพ การหาข้อตกลงร่วมกันในการหาแนวทางการจัดการผลกระทบต่อสุขภาพ และ นำเข้าสู่กระบวนการ การตัดสินใจของท้องถิ่นชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ ท้องถิ่น ในการดูแลและคุ้มครองสุขภาพของประชาชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก ขึ้น เพื่อพัฒนาเป็นตัวแบบ ด้านการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ ในระดับท้องถิ่นต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 2.1. เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ในระดับท้องถิ่น
- 2.2. เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้บุคลากรในระดับท้องถิ่น มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการประเมินผล กระทบต่อสุขภาพ และนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานของท้องถิ่นได้

3. เป้าหมาย

ตัวแบบการดำเนินงานการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ(HIA) ระดับท้องถิ่น จำนวน 12 พื้นที่

4. ตัวชี้วัด

- 4.1 ได้ตัวแบบการดำเนินงานการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพระดับท้องถิ่น 12 พื้นที่
- 4.2 บุคลากรในระดับท้องถิ่นที่ผ่านการอบรม มีความรู้ ความเข้าใจการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ เพิ่มขึ้นร้อยละ 75

5. วิธีดำเนินการ

5.1 วิธีการดำเนินงานส่วนกลาง

- 5.1.1 ประสานการดำเนินงานโครงการฯ กับศูนย์เขตฯ พื้นที่ดำเนินการ และรวบรวมข้อมูลเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง
- 5.1.2 ประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินโครงการฯ แก่ศูนย์อนามัยเขตฯ หน่วยงานสาธารณสุข องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในพื้นที่ดำเนินการ
- 5.1.3 สนับสนุนงบประมาณพัฒนารูปแบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ ระดับท้องถิ่นให้แก่ศูนย์อนามัยฯ และพื้นที่นำร่อง
- 5.1.4 สนับสนุนเอกสารวิชาการ สื่อ คู่มือ แนวทาง เพื่อใช้ในการดำเนินงาน HIA ในพื้นที่
- 5.1.5 สนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่ของ ศูนย์อนามัยที่ 1-12 เช่น ร่วมการดำเนินงานในพื้นที่ การให้คำปรึกษา การเป็นวิทยากรร่วมอบรมให้ความรู้ด้านการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ เป็นวิทยากรกระบวนการฯ รวบรวมข้อมูลผลกระทบ และข้อมูลสุขภาพในพื้นที่ดำเนินการ
- 5.1.6 ประชุมเรื่อง การพัฒนารูปแบบ กระบวนการประเมินผลกระทบ (HIA) ระดับท้องถิ่นในพื้นที่ดำเนินการ
- 5.1.7 ประชุมเรื่อง การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างพื้นที่ดำเนินการ ผู้เชี่ยวชาญ สถาบันการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 5.1.8 สรุปผลการดำเนินงานพัฒนาตัวแบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ในระดับท้องถิ่น

5.2 วิธีการดำเนินงานของศูนย์อนามัยฯ

- 5.2.1 ประสานหาความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่และประเด็นที่จะดำเนินการ HIA ในพื้นที่
- 5.2.2 ประสานการดำเนินงานกับส่วนกลางและร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดกรอบและแผนการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
- 5.2.3 จัดประชุมให้ความรู้เรื่องการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ(HIA) เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ แก่ท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่
- 5.2.4 ดำเนินการประยุกต์ใช้ HIA ในพื้นที่
- 5.2.5 รวบรวมข้อมูลเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องและข้อมูลผลการดำเนินงานในพื้นที่ เพื่อจัดทำรายงาน
- 5.2.6 สรุปและจัดทำรูปแบบรายงานรูปแบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ(HIA) ระดับท้องถิ่น

6. พื้นที่ดำเนินการ

ศูนย์อนามัยที่ 1-12

7. ผลผลิต

ลำดับ	ผลผลิต	ศูนย์ฯ	ส่วนกลาง
7.1	รูปแบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ(HIA) ในระดับท้องถิ่น	/	/
7.2	บุคลากรในระดับท้องถิ่น มีความรู้ ความเข้าใจการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ	/	/

8. การบริหารความเสี่ยง

ความเสี่ยง	แนวทางการจัดการความเสี่ยง
1. การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนฯ เนื่องจากบริบทของชุมชนท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันและ	- ศูนย์อนามัยเขตฯ ประสานหาความต้องการของพื้นที่ - จัดทำแผนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม
2. ภาระงานของท้องถิ่นที่มีค่อนข้างมาก	- ส่วนกลางและศูนย์อนามัยเขตฯ ร่วมดำเนินการและติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
3. HIA เป็นเรื่องที่ใหม่สำหรับท้องถิ่นและต้องการผู้เชี่ยวชาญ และมีความรู้สหสาขาวิชา	- ส่วนกลางและศูนย์อนามัยเขตฯ อบรมให้ความรู้เรื่อง HIA เป็นที่ปรึกษา พี่เลี้ยงให้กับพื้นที่

9. ระยะเวลา

เดือนตุลาคม 2555 – กันยายน 2556

10. งบประมาณ 2,850,000 บาท (สองล้านแปดแสนห้าหมื่นบาทถ้วน)

10.1 งบดำเนินการเพื่อพัฒนาตัวแบบด้านการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ในระดับท้องถิ่น โดยเป็นงบประมาณดำเนินการ ประชุมประสานแผนการดำเนินงาน และจัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประสานการดำเนินงานในพื้นที่ และการจัดทำเอกสารวิชาการ จำนวน 1,150,000 บาท

10.2 งบสนับสนุนการดำเนินงานฯ ของศูนย์อนามัยฯ เพื่อดำเนินการ 2 กิจกรรม ได้แก่

(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA แก่เจ้าหน้าที่ อปท. บุคลากรสาธารณสุขและเครือข่ายในพื้นที่

(2) ดำเนินการใช้ HIA ในพื้นที่ เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ระดับท้องถิ่น

จำนวน 1,700,000 บาท ดังนี้

หน่วยงาน	กิจกรรม/ประเด็น
ศูนย์อนามัยที่ 1	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ (กรณีกิจการค้าของเก่า)
ศูนย์อนามัยที่ 2	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ
ศูนย์อนามัยที่ 3	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ
ศูนย์อนามัยที่ 4	(1) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ (กรณีแหล่งท่องเที่ยว)
ศูนย์อนามัยที่ 5	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ (กรณีกิจการแกะสลักหิน)
ศูนย์อนามัยที่ 6	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ (กรณีแหล่งท่องเที่ยว)
ศูนย์อนามัยที่ 7	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ (กรณีแหล่งท่องเที่ยว)
ศูนย์อนามัยที่ 8	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 2 รูปแบบ
ศูนย์อนามัยที่ 9	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ (กรณีแหล่งท่องเที่ยว)
ศูนย์อนามัยที่ 10	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ในพื้นที่ดำเนินการ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ (กรณีพื้นที่เศรษฐกิจ บริเวณสะพานไทย-ลาว แห่งที่ 4 อ.เชียงของ จ.เชียงราย)
ศูนย์อนามัยที่ 11	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ
ศูนย์อนามัยที่ 12	(1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติให้ความรู้ HIA ระดับพื้นที่ (2) การประยุกต์ใช้ HIA 1 รูปแบบ (กิจการสรวายน้ำ)
รวมงบประมาณ 1,700,000	

12. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

12.1 ได้รูปแบบแนวทางการใช้การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ ในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ประเด็นการออกข้อกำหนดท้องถิ่น และการพัฒนานโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น

12.2 ได้ภาคีเครือข่ายในการเรียนรู้การใช้การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ ในระดับท้องถิ่น

12.3 ท้องถิ่นนำการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ไปใช้ในการสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อจัดการปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในพื้นที่

12.4 เกิดต้นแบบ HIA ในท้องถิ่นที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้สนับสนุนการดำเนินการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในระดับท้องถิ่น

12.5 เพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิทางสุขภาพด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม